

ΕΛΛΗΝΙΚ

ΑΔΕΛΦΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥ.

ΧΩΝ

ΕΛΛΗΝΙ

ΔΩΝ

ΝΟΣΟΚΟ-

ΜΩΝ

ΘΕΡΑΠΕΙΑΝ

ΤΑΧΥΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΣ ΑΔΕΛΦΗ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ
(Ύψηλάντου 45-47)

Έτησία Συνδρομή Περιοδικού, διά τὸ ἐσωτερικὸν δρχ. 50
» διά τὸ ἐξωτερικὸν \$ 3
Τιμὴ τεύχους δρχ. 10

Υπεύθυνος ἐκδόσεως
ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ, Θεραπευτήριον «Εὐαγγελισμός»,
Ύψηλάντου 45 - 47, Ἀθήναι Τ.Τ. 140.

ΤΥΠΟΙΣ: ΤΥΠΟ - ΤΕΧΝΙΚΗ - OFFSET, Ε.Π.Ε. ΜΕΓΙΣΤΗΣ 24, ΚΑΛΛΙΘΕΑ ΤΗΛ. 968.320

Υπεύθυνος τυπογραφείου:

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΥΚΗΣ, Δημητρακοπούλου 120, Ἀθήναι - 401, Τηλ. 926.687

Ἡ διεύθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν πάντοτε τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνη κατὰ τὴν κρίσιν της οἰονδήποτε χειρόγραφον.
Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Γ. ΒΕΡΙΤΗ: ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Α. Χ. ΡΑΓΙΑ: Η ΑΔΕΛΦΗ ΚΑΙ Η ΝΟΣΗΛΕΙΑ ΤΟΥ ΨΥΧΙΚΩΣ ΠΑΣΧΟΝΤΟΣ
ΑΣΘΕΝΟΥΣ

ΑΛΙΚΗΣ ΜΥΓΔΑΛΙΑ — ΝΕΣΤΟΡΙΔΟΥ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΑΙ
ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ ΤΩΝ ΕΠΙΛΗΠΤΙΚΩΝ

Α. ΚΙΑΡΙΔΟΥ: ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ Χ. ΡΑΓΙΑ

Διδασκούσης 'Αδελφῆς Σχολῆς 'Αδελφῶν Νοσοκόμων «Βασίλισσα "Ολγα»

Η ΑΔΕΛΦΗ ΚΑΙ Η ΝΟΣΗΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΨΥΧΙΚΩΣ ΠΑΣΧΟΝΤΟΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ

Ὁ ψυχικῶς πάσχων, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν νοσοῦσαν προσωπικότητα, ἐμφανίζει νοσηρὰ συμπτώματα, ἀνάγκας καὶ προβλήματα, τὰ ὁποῖα σχετίζονται μὲ τὰς σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματά του περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὡς καὶ μὲ τὰς ἀντιδράσεις του πρὸς τὸ περιβάλλον. Ἀκόμη ὁ ψυχικῶς πάσχων παρουσιάζει καὶ προβλήματα σχετικὰ μὲ τὴν σωματικὴν του υἰεῖαν, διότι εἶναι ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετος ψυχοσωματικὴ ὄντοτης, εἰς τὴν ὁποῖαν «ὄλαι αἱ ὀργανικαὶ λειτουργίαι, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀδῆλων βιολογικῶν ἐκδηλώσεων, διατελοῦν ὑπὸ ἀδιαλείπτως ἐπενεργούσας ψυχικὰς ἐπιδράσεις καὶ ἀντιθέτως»¹.

Τὰ προβλήματα τοῦ ψυχικῶς πάσχοντος εἶναι πολὺπλευρα καὶ ὡς ἐκ τούτου περίπλοκα εἰς τὴν κατανόησιν, τὴν ἀξιολόγησιν καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν των ἐκ μέρους τῆς Ἀδελφῆς, ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς, δηλαδὴ τῆς Νοσηλευτικῆς. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν ὑπάρχουν ὄργανα ἀνιχνεύσεως καὶ μετρήσεως αὐτῶν. Τὰ ἐν λόγῳ προβλήματα ἀνιχνεύονται καὶ ἐπισημαίνονται μὲ τὴν βο-

ήθειαν τῆς Ψυχολογίας, τῆς Ψυχιατρικῆς καὶ τῆς Νοσηλευτικῆς γενικῶς, μὲ τὴν εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν Ψυχιατρικὴν Νοσηλευτικὴν, μὲ τὴν προσωπικὴν γνωριμίαν καὶ ἐπαφήν μὲ τὸν ψυχικῶς πάσχοντα καὶ τέλος μὲ τὴν εὐαίσθητον κεραίαν τῆς διαίσθησεως, ἡ ὁποῖα καλλιεργεῖται καὶ ἐκλεπτύνεται διὰ τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης πρὸς τὸν πάσχοντα ἄνθρωπον.

Ἡ Ἀδελφὴ παίξει σημαντικὸν καὶ πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν περίθαλψιν τοῦ ψυχικῶς πάσχοντος μὲ τὴν προσωπικότητά της καὶ τὰς νοσηλευτικὰς γνώσεις καὶ δεξιότητάς της.

Ἡ παροῦσα μελέτη σχολιάζει, εἰς γενικὰς γραμμὰς, τὴν σπουδαιότητα τῆς παρατηρητικότητος τῆς Ἀδελφῆς, τὴν ἀξίαν τῆς ἐπικοινωνίας της μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς, τὸν ρόλον της κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διαφόρων θεραπειῶν, τὴν συμβολὴν της εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τὴν ἀποστολήν της ὡς πρὸς τὴν διαφώτισιν τῆς κοινωνίας εἰς θέματα ψυχιατρικῆς νοσηλείας καὶ ψυχικῆς υἰγιεινῆς.

Η ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΙΚΟΤΗΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ

Μία ἐκ τῶν πλέον σημαντικῶν εὐθυνῶν τῆς Ἀδελφῆς κατὰ τὴν νοσηλευτικὴν φροντίδα τοῦ ψυχικῶς πάσχοντος, εἶναι ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις καὶ περιγραφή τῆς καθόλου συμπεριφορᾶς του. Ἐπειδὴ αὕτη καταναλίσκει περισσότερον χρόνον πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς ἀπὸ τὸν Ἰατρόν, εἶναι εἰς θέσιν νὰ παράσῃ πολυτίμους πληροφορίας, τὰς ὁποίας οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τοῦ προσωπικοῦ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἐξασφαλίσῃ.

Εἰς τὸν ψυχίατρον, αἱ παρατηρήσεις τῆς Ἀδελφῆς προσφέρουν ἀξιόλογον ὕλικόν, διὰ

τοῦ ὁποίου δύναται οὗτος νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἢ νὰ τροποποιήσῃ τὴν διάγνωσιν καὶ νὰ προγραμματίσῃ τὴν θεραπείαν. Εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς θεραπευτικῆς ομάδος, ὅπως εἶναι ὁ ψυχολόγος, ἡ κοινωνικὴ λειτουργός, ἡ ἐργασιοθεραπεύτρια, ὁ ἐπαγγελματικὸς σύμβουλος κ.ἄ., αἱ παρατηρήσεις τῆς Ἀδελφῆς δίδουν κατευθύνσεις διὰ τὴν πλέον ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσιν τοῦ ρόλου των εἰς τὴν φροντίδα τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐξ ἄλλου, ἡ Ἀδελφὴ πρέπει νὰ παρατηρῇ τὸν ἄρρωστον, ὥστε «νὰ δύναται νὰ προβλέπῃ τὴν

συμπεριφοράν του εἰς συγκεκριμένας περιστάσεις καὶ νὰ προλαμβάνη τυχὸν πρόκλησιν βλάβης εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἢ εἰς τοὺς ἄλλους»².

Διὰ τῆς στενῆς παρακολουθήσεως, ἡ Ἀδελφὴ γνωρίζει καὶ κατανοεῖ καλύτερα τὸν ἀσθενῆ καὶ συνεπῶς ἀναπτύσσει μετ' αὐτοῦ οἰκοδομητικὰς διαπροσωπικὰς σχέσεις, αἱ ὁποῖαι ἀσκοῦν καὶ θεραπευτικὴν ἐπίδρασιν. Αἱ παρατηρήσεις τῆς προσφέρουν ἐπίσης πολὺτιμα στοιχεῖα διὰ τὸν προγραμματισμὸν ὠλοκληρωμένης νοσηλευτικῆς φροντίδος καὶ διὰ τὴν ἀξιολόγησιν τῆς ποιότητος τῆς φροντίδος αὐτῆς.

Ἡ παρατηρητικότης τῆς Ἀδελφῆς, ὅταν περιλαμβάνη καὶ τὴν αὐτοπαρατήρησιν, τὴν συνειδητὴν δηλαδὴ μελέτην τῆς ἰδικῆς τῆς συμπεριφορᾶς, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐτοκατανόησιν. Καὶ ἡ αὐτοκατανόησις προάγει τὴν νοσηλευτικὴν φροντίδα καὶ βοηθεῖ τὴν Ἀδελφὴν νὰ ἐπιτυχχάνη μεγαλυτέραν προσωπικὴν ὠριμότητα καὶ νὰ ἀναλαμβάνη καὶ ἐκπληροῖ ἀρτιώτερον τὰς νοσηλευτικὰς τῆς ἐργασίας.

Ἡ ἀναφορὰ τῶν παρατηρήσεων τότε μόνον συντελεῖ εἰς τὴν καλλιτέραν κατανόησιν τοῦ ἀσθενοῦς ἐκ μέρους τῆς θεραπευτικῆς ομάδος.

1. Ὄταν ἡ Ἀδελφὴ παρατηρῆ μετ' ἀγρυπνον προσοχὴν τὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἀσθενοῦς.
2. Ὄταν ἔχη ἐπαρκεῖς γνώσεις Ψυχιατρικῆς καί, εἰδικώτερον γνώσεις περὶ τῆς δυναμικῆς —σκοποῦ καὶ νοήματος— τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς, διὰ νὰ κατανοῇ ὅ,τι παρατηρεῖ καὶ
3. Ὄταν γνωρίζῃ πῶς νὰ ἀναφέρῃ, προφορικῶς ἢ γραπτῶς, ὅ,τι παρατηρεῖ.

Κάθε πλευρὰ τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ ἀσθενοῦς ἀξίζει νὰ σχολιασθῆ εἰς τὰς ἀναφερομένας παρατηρήσεις, ἐὰν λ.χ. ἡ συμπεριφορὰ του εἶναι ἀσυνήθης ἢ προσφέρῃ κάτι τὸ μοναδικὸν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς προσωπικότητός του. Ἡ Ἀδελφὴ παρατηρεῖ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου τοῦ ἀσθενοῦς, τὴν ποιότητα τῆς φωνῆς του, τὸν τρόπον ἐνδυμασίας καὶ τὴν καταλληλότητα αὐτῆς, ἀναλόγως τῆς συγκεκριμένης περι-

στάσεως, τὸν βαθμὸν τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὰς δραστηριότητας τοῦ τμήματος, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐπαφῆς του μετ' τοὺς ἄλλους ἀσθενεῖς καὶ μετ' τὴν Ἀδελφὴν, τὴν ἱκανότητα προσαρμογῆς του εἰς τὸ ἡμερήσιον πρόγραμμα τοῦ Νοσοκομείου, τὴν συμπεριφορὰν του εἰς τὴν τοαπεζαρίαν, τὴν ἀντίδρασιν του πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας καὶ πολλὰς ἄλλας πλευρὰς τῆς καθημερινῆς του ζωῆς.

Ἡ Ἀδελφὴ πολλάκις προγραμματίζει τί θὰ παρατηρήσῃ. Δύναται, λόγου χάριν, νὰ παρατηρῆ ἓνα ἀσθενῆ, μετ' σκοπὸν νὰ ἀνακαλύψῃ, τί εἰς τὸ περιβάλλον ἐλκύει τὸ ἐνδιαφέρον του ἢ δύναται νὰ παρατηρῆ ἓνα ἄλλον δι' εἰδικὰς ἀντιδράσεις εἰς μίαν ὠρισμένην θεραπείαν π.χ. εἰς τὴν ἠλεκτροσπασμοθεραπείαν (electroshock).

Εἰς τὴν γραπτὴν ἀναφορὰν τῶν παρατηρήσεων τῆς, ἡ Ἀδελφὴ περιγράφει τὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἀσθενοῦς μετ' τὴν χρῆσιν ὄχι ἐπιθέτων ἀλλὰ ρημάτων, τὰ ὁποῖα δεικνύουν τί κάμνει ἢ τί δὲν κάμνει ὁ ἄρρωστος, π.χ. ὁ ἀσθενὴς ὀμιλεῖ συνεχῶς, δὲν τρώγει τὸ φαγητό του, ἐγείρεται ἐκ τῆς κλίνης του κατὰ τὴν νύκτα καὶ βηματίζει εἰς τὸν διάδρομον κ.ο.κ. Ἰδιαιτέρα ἔμφασις τίθεται εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς συζητήσεως, ἢ ὁποῖα διεξήχθη μετὰ τῆς Ἀδελφῆς καὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἢ μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἄλλων προσώπων. Ἡ ψυχιατρικὴ ὁρολογία δέον νὰ ἀποφεύγεται. Ἀντὶ νὰ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ ἄρρωστος ἔχει ψευδαισθήσεις, εἶναι καλύτερον νὰ καταγράφεται ὅ,τι ἀκριβῶς παρατηρήθη. Ἴδου ἓνα παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ τύπου τῆς ἀναφορᾶς:

Ὁ ἀσθενὴς παρέμεινεν ὄρθιος πλησίον τοῦ παραθύρου ἐπὶ 10' τῆς ὥρας μετ' τὸ χεῖρι εἰς τὸ αὐτί, ὡς ἐὰν προσεπάθει νὰ ἀκούσῃ καλύτερον. Ὄμιλεῖ μεγαλοφώνως. Ἄν καὶ οὐδεὶς ἦτο παρὼν, ὁ ἀσθενὴς ἠκούετο νὰ λέγῃ: «Πῶς τολμᾶς νὰ με ἀποκαλῆς μετ' αὐτὰ τὰ ὀνόματα; Εἶσαι ψεύτης».

Προσωπικαὶ γινῶμαι καὶ ἐρμηνεῖται, ἐπιδοκιμασία ἢ ἀποδοκιμασία τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἀρρώστου πρέπει νὰ ἀπουσιάζουν ἀπὸ μίαν καλὴν ἀναφορὰν. «Ἡ ἀντικειμενικότης εἶναι χαρακτηριστικὸν δείγμα τῆς καλῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς περιγραφῆς αὐτῆς. Ὄχι συναισθηματικὴ ἀπάθεια, ὡς

ἐάν ἡ παρατήρησις ἀφορᾷ εἰς μίαν ἀντικει-
μενοφόρον πλάκα ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον, ἀλλ'
οὔτε καὶ προβολὴ προσωπικῶν συναισθη-
μάτων. Ἀπαιτεῖται ἀκρίβεια καὶ σαφήγεια,
ἀπλῆ καὶ ὁλόκληρος ἡ ἀλήθεια κατὰ τὴν
περιγραφὴν τοῦ τί ἀκριβῶς συνέβη»³.

Τέλος ἡ Ἀδελφὴ πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι
ἡ παρατηρητικότης εἶναι μία ἐνεργητικὴ
διεργασία καὶ μία δεξιότης, ἡ ὁποία ἀπαι-
τεῖ τὴν χρῆσιν ὅλων τῶν αἰσθητηρίων ὀρ-
γάνων. Ὄταν παρατηροῦμεν, ἐγγίζομεν

τὴν οὐσίαν, ὁσφραϊνόμεθα τὴν ὁσμὴν, γευό-
μεθα τὴν τροφήν, ἀκούομεν τὸν ἦχον καὶ
βλέπομεν ὅ,τι εἶναι ὁρατόν. Ἡ παρατηρητι-
κότης ἀναπτύσσεται καὶ καλλιεργεῖται δι'
ἐπιμόνου καὶ κατευθυνομένης ἀσκήσεως, ἐ-
πηρεάζεται δὲ ἀπὸ τὰς γνώσεις, τὴν πείραν,
τὴν υἰεῖαν τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, τὸ
ἐνδιαφέρον, τὰς προσωπικὰς ἰκανότητας
καὶ τὴν γενικὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν
τῆς Ἀδελφῆς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς παρα-
τηρήσεως.

Η ΑΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΟΥΣ

Ὁ ψυχικῶς πάσχων, ὅπως καὶ κάθε ἄλ-
λος ἄρρωστος, ἔχει ἀνάγκην εὐκαιριῶν δι'
ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους,
οἱ ὁποῖοι νὰ ἐνδιαφέρωνται εἰλικρινῶς διὰ
τὰ προβλήματα του καὶ δι' αὐτὸν προσω-
πικῶς ὡς ἄνθρωπον.

Ἐξ ἄλλου κριτήριον τῆς ποιότητος τῆς
παρεχομένης νοσηλευτικῆς φροντίδος με-
ταξὺ ἄλλων, ἀποτελεῖ ὁ τρόπος, τὸ περιε-
χόμενον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπικωινω-
νίας τῆς Ἀδελφῆς μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς.

Βεβαίως διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ ψυχικῶς πά-
σχων νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὴν Ἀδελφὴν,
χρειάζεται νὰ αἰσθανθῇ ἄνεσιν καὶ ἀσφά-
λειαν. Ἡ ἄνεσις καὶ ἡ ἀσφάλεια καλλιερ-
γοῦνται μέσα εἰς ἓνα κλίμα ἀμοιβαίας ἐμ-
πιστοσύνης καὶ σεβασμοῦ. Καὶ τοῦτο εἶναι
εὐκόλον νὰ ἀναπτυχθῇ. Ἀπαιτεῖ χρόνον,
ὑπομονήν, γνώσεις καὶ δεξιότητα. Ἀπαιτεῖ
ἀκόμη στάσιν ἀποδοχῆς, ἀνοχῆς καὶ εἰλι-
κρινοῦς ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους τῆς Ἀ-
δελφῆς.

Διατὶ ὅμως τόση προσπάθεια διὰ τὴν
ἐπιτυχίαν ἐπικοινωνίας τοῦ ἀρρώστου μετὰ
τῆς Ἀδελφῆς; Διότι ἡ ἐπικοινωνία αὕτη
βοηθεῖ τὸν ἀρρωστον νὰ ἐξωτερικεύῃ καὶ νὰ
διοχετεύῃ τὸ ἄγχος καὶ τὴν ψυχικὴν του
ἐντασιν. Τὸν διατηρεῖ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν
πραγματικότητα. Τοῦ δίδει τὴν εὐκαιρίαν
νὰ συγκρίνῃ τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς ἀπό-
ψεις του περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ἢ περὶ τῶν
ἄλλων ἀνθρώπων καὶ περὶ τῆς ζωῆς καὶ
νὰ τὰς ἐπιβεβαιώσῃ ἢ νὰ τὰς τροποποιῇ,
ἀναλόγως τῶν ἐπιδράσεων, τὰς ὁποίας δέ-

χεται. Ἡ διὰ τῶν λόγων ἔκφρασις τῶν ἐν-
τυπώσεων καὶ τῶν σκέψεων, ἢ τῶν συναι-
σθημάτων καὶ τῶν ψυχικῶν ἀντιδράσεων
βοηθεῖ τὸν ἀσθενῆ νὰ τὰ συνειδητοποιῇ, νὰ
τὰ ἀποσαφηνίσῃ καὶ νὰ τὰ ἀντιμετωπίσῃ
καλύτερον.

Ἡ ἐπικοινωνία τῆς Ἀδελφῆς μετὰ τοῦ
ἀσθενοῦς εἶναι τὸ μέσον γνωριμίας αὐτοῦ,
ἀναγνωρίσεως τῶν νοσηρῶν πλευρῶν ὡς
καὶ τῶν δυνατοτήτων τῆς προσωπικότητός
του διὰ πρόοδον καὶ ἀνάρρωσιν καὶ περαι-
τέρω ὠρίμασιν. Ἡ ἐπικοινωνία εἶναι ἀ-
κόμη ὁ καλύτερος τρόπος μελέτης τῶν ἀ-
ναγκῶν καὶ τῶν προβλημάτων τοῦ ἀσθε-
νοῦς, προκειμένου νὰ προγραμματισθῇ ἐξα-
τομικευμένη νοσηλευτικὴ φροντίς διὰ νὰ
ἀναπροσαρμόζεται αὕτη καθ' ἐκάστην βά-
σει τῆς συνεχῶς ἐκτιμωμένης καταστάσεως
τοῦ ἀρρώστου. Τέλος ἡ ἐπικοινωνία μετὰ
τῆς Ἀδελφῆς δύναται νὰ ἐνισχύσῃ τὸ αἰ-
σθημα τῆς προσωπικῆς ἀξίας, τὴν αὐτο-
πεποίθησιν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ζωὴν
εἰς τὸν ψυχικῶς πάσχοντα.

Βεβαίως διὰ νὰ ἐπιτυγχάνωνται αὐτὰ τὰ
ὁμολογουμένως θεραπευτικὰ ἀποτελέσμα-
τα, ἡ Ἀδελφὴ πρέπει, ἐνσυνειδήτως καὶ
βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς Ψυχιατρικῆς Νοση-
λευτικῆς, νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐπικοινωνίαν
τῆς μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς πρὸς ὠφέλειαν αὐ-
τοῦ.

Ἐπικοινωνία γίνεται διὰ λόγων, ἀλλὰ
καὶ ἄνευ λόγων. «Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώ-
που, ὁ τόπος τῆς φωνῆς, ἡ στάσις τοῦ σώ-
ματος, αἱ χειρονομίαι διαβιβάζουσιν γενικὰς

διαθέσεις, συναισθήματα και αντιδράσεις κατά τρόπον καθαρώτερον και ακριβέστερον από τὰ λόγια» γράφει ἡ Dorothy Mereness⁴.

Ἡ Ἀδελφή ἡ ὁποία ἐργάζεται με νευρικότητα, βαδίζει θορυβωδῶς, κτυπᾷ τὰς θύρας και ἀπαντᾷ ἀποτόμως, δίδει τὴν ἐντύπωσιν θυμωμένου και ἀπροσίτου ἀνθρώπου. Ἀντιθέτως ἡ Ἀδελφή, ἡ ὁποία ἔχει χαρούμενον ὕφος, συμπεριφέρεται με εὐγένειαν και ἐργάζεται με ἡρεμίαν, μεταδίδει εἰς τὸν ἀσθενῆ τὸ αἶσθημα, ὅτι εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν του και τὸν ἐνθαρρύνει νὰ τὴν πλησιάσῃ και νὰ ζητῇ τὴν βοήθειάν της.

Ἡ Ἀδελφή διαθέτει χρόνον και παραμένει πλησίον τοῦ ἀρρώστου και ὅταν ἀκόμη αὐτὸς δὲν ἔχῃ διάθεσιν νὰ ὁμιλήσῃ. Κατὰ τὰς περιόδους τῆς σιωπῆς ὁ ἀσθενῆς ἔχει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράζεται ἄνευ λόγων και ἡ Ἀδελφή ἔχει ἐπίσης τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρῇ τὴν συμπεριφορὰν του —στάσιν τοῦ σώματος, χειρονομίας, μορφασμούς, νευρικότητα— και νὰ συλλαμβάνῃ τὰ σήματα, τὰ ὁποία αὐτὴ μεταδίδει. Ἡ ὑπομονητικὴ σιωπὴ τῆς Ἀδελφῆς δύναται νὰ εἶναι πολύτιμον θεραπευτικὸν μέσον. Βεβαιώνει τὸν ἀσθενῆ, ὅτι εἶναι ἀποδεκτός, ἀκόμη και ὅταν σιωπᾷ, ὅτι ἔχει ἀξίαν και εἶναι σεβαστός ἀκόμη και ὅταν εἶναι συνεσταλμένος ἢ φοβῆται και δὲν ὁμιλῇ. Ἡ Ἀδελφή δὲν ὑποθέτει ἀπλῶς τὴν αἰτίαν τῆς σιωπῆς του πολλῶ μᾶλλον δὲν ἐνεργεῖ βάσει τῆς προσωπικῆς της αὐτῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ προκαλεῖ τὸν ἀσθενῆ εἰς τὴν ἐπικύρωσιν ἢ διάψευσιν τῆς ὑποθέσεώς της, περὶ τοῦ λόγου τῆς σιωπῆς του. Τοιουτοτρόπως δίδεται ἡ εὐκαιρία, ἡ μὲν Ἀδελφή νὰ κατανοήσῃ τὴν πραγματικὴν αἰτίαν τῆς σιωπῆς τοῦ ἀσθενοῦς, αὐτὸς δὲ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ συναισθήματά του και τὴν αἰτίαν αὐτῶν εἰς τὴν συγκεκριμένην στιγμὴν και νὰ δεχθῇ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀδελφῆς διὰ ἀντιμετώπισίν των.

Ὅταν ἡ Ἀδελφή ὁμιλῇ με τὸν ἀσθενῆ, καλὸν εἶναι νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ διὰ νὰ κατευθύνῃ ὁ ἴδιος τὴν συζήτησιν. Βεβαίως δύναται αὐτὴ νὰ κάμῃ τὴν ἀρχὴν και νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν συνέχισιν τῆς συζητήσεως, ἐν τούτοις ἡ προσοχὴ πρέπει νὰ ἐντο-

πίζεται εἰς τὰ ἐνδιαφέροντα και τὰς ἀνησυχίας τοῦ ἀρρώστου. Ὅταν αὕτη ὁμιλῇ συνεχῶς και ὁ ἀρρώστος παρακολουθῇ παθητικῶς, ἐνισχύεται ἡ μειονεκτικότης του και ἡ τάσις του πρὸς ἐξάρτησιν ἐκ τῶν ἄλλων, ἐμφανίζει παιδικὴν συμπεριφορὰν και δὲν βοηθεῖται διὰ νὰ γίνῃ ἕνας αὐτοκατευθυνόμενος ἐνήλικος.

Ἡ ἀκρόασις εἶναι ἀναπόσπαστον μέρος τῆς ἐπικοινωνίας «Δὲν ὑπάρχει σπουδαιότερον ἔργον», τονίζει ἡ D. Mereness, «ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν τοῦ ἀσθενοῦς κατὰ ἕνα συνειδητόν, θετικόν, δυναμικόν, συμπαθῆ τρόπον, χωρὶς συγχρόνως νὰ δίδονται συμβουλαί, νὰ προτείνωνται λύσεις»⁵.

Αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ἀκροάσεως παρακινεῖ τὸν ἀσθενῆ νὰ σκεφθῇ τὰ προβλήματα του και νὰ καταλήξῃ εἰς προσωπικὰς ἀποφάσεις. Αὐτὴ ἡ ἀκρόασις ἀπαιτεῖ χρόνον και ψυχικὴν ἐνέργειαν ἀπὸ τὴν Ἀδελφῆν. Πρέπει νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ διατηρῇ τὴν συζήτησιν με πολὺ μικρὰν προσφορὰν λόγων και ἰδίως με τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου, με τὸ βλέμμα, τὸ ὁποῖον παρακολουθεῖ τὸν ὁμιλοῦντα, με τὴν κίνησιν τῆς κεφαλῆς κατὰ τρόπον ὥστε ὁ ἀσθενῆς νὰ πεισθῇ, ὅτι ἡ Ἀδελφή ἐνδιαφέρεται δι' αὐτὴν τὴν συζήτησιν και ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούσῃ τόσα, ὅσα αἰσθάνεται ὁ ἴδιος τὴν ἀνάγκην νὰ εἴπῃ. Ὁ ρόλος τῆς Ἀδελφῆς εἶναι νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀσθενῆ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν προβλημάτων, τὰ ὁποία ἔχουν σχέσιν με τὴν πραγματικότητα, με τὴν προσαρμογὴν του εἰς τὸ Ψυχιατρεῖον, με τὰς τρεχοῦσας δυσκολίας. Ὁ Ψυχίατρος ἀσχολεῖται με προβλήματα, τὰ ὁποία ἔχουν σχέσιν με τὸ ἀσυνείδητον ἢ ὑποσυνείδητον τοῦ ἀσθενοῦς ἢ με τὴν ἀνίχνευσιν και ἀνάλυσιν τῶν παραγόντων τῆς παιδικῆς ἡλικίας, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ψυχικῆς νόσου.

Ἡ Ἀδελφή τηρεῖ ὑπὸ ἐχεμύθειαν, ὅσα τῆς ἐμπιστεύεται ὁ ἀσθενῆς. Ὅταν ὅμως τῆς μεταδιβάσῃ πληροφορίας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἀνακοινωθοῦν εἰς τὴν Προϊσταμένην ἢ τὸν Ἴατρον π.χ. μίαν τάσιν δι' αὐτοκτονίαν, «ὑπενθυμίζει εἰς αὐτὸν τὴν εὐθύνην της νὰ τὰς ἀναφέρῃ εἰς τὰ ἀρμόδια πρόσωπα, διότι ἕνας ἐκ τῶν σκοπῶν τῆς νοσηλευτικῆς της φροντίδος εἶναι ἡ διασφάλισις τῆς ζωῆς του»⁶. Ἡ εἰλικρινὴς αὐτὴ

στάσις της ἔναντι τοῦ ἀρρώστου μεταβιβά-
ζει τὸν σεβασμὸν της πρὸς τὴν προσωπικό-
τητά του καὶ τοῦ ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην.

Ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς δὲν
εἶναι κάτι τὸ ξεχωριστὸν ἀπὸ τὰς ὑπολοί-
πους νοσηλείας, τὰς ὁποίας αὐτὸς χρειά-
ζεται. Ἡ Ἀδελφὴ ἐπικοινωνεῖ μετ' αὐτοῦ
καθ' ὃν χρόνον τοῦ παρέχει νοσηλευτικὴν
φροντίδα. Ἐξ ἄλλου ἢ ἐπιδεξιότης της εἰς
τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νοσηλειῶν ἀποτελεῖ μέ-
σον ἐπικοινωνίας.

Τέλος πρέπει γὰρ τοισθῆ ὅτι τὰ ἀποτε-
λέσματα τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς Ἀ-
δελφῆς καὶ τοῦ ἀσθενοῦς δύναται γὰρ εἶναι
ἐξ ἴσου σημαντικὰ εἰς τὴν πρόοδόν του, ὅ-
σον εἶναι καὶ κάθε ἄλλη φάσις τῆς θερα-
πείας του. Εἰς ὠρισμένας μάλιστα περιπτώ-
σεις, ἡ ἐπικοινωνία αὐτὴ δύναται γὰρ ἔχει
μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν εἰς τὴν βελτίωσιν
τῆς καταστάσεώς του ἐξ ὅλων τῶν φυσι-
κῶν ἢ τεχνικῶν νοσηλευτικῶν μέτρων, τὰ
ὁποῖα ἐφαρμόζονται.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΘΕΡΑΠΕΙΩΝ

Καταπληκτικαὶ πρόοδοι ἔχουν συντελε-
σθῆ τελευταίως εἰς τὴν καθόλου θεραπευ-
τικὴν καὶ ἰδιαίτερώς εἰς τὴν θεραπείαν τῶν
ψυχικῶν νοσημάτων. Σήμερον, τὸ Ψυχια-
τρεῖον ἀποτελεῖ σημαντικὸν θεραπευτικὸν
κέντρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐπιτελεῖται ἀξιό-
λογον ἔργον. Ὁλόκληρος ἡ θεραπευτικὴ ὁ-
μάς, ὁ ἀσθενής, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ κεντρι-
κὸν πρόσωπον τῆς ὁμάδος αὐτῆς, καθὼς καὶ
ἡ οἰκογένειά του, ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἐργά-
ζονται ἐντατικῶς διὰ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ
τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων, τὰ
ὁποῖα παρεμποδίζουν τὸν ἀσθενῆ γὰρ διάγῃ
μίαν ἱκανοποιητικὴν καὶ χρήσιμον ζωὴν.
Ἡ Ἀδελφὴ παίζει σπουδαιότατον ρόλον ὡς
δημιουργὸς θεραπευτικοῦ περιβάλλοντος
ἐντὸς τοῦ Ψυχιατρείου. Θεραπευτικὸν πε-
ριβάλλον, κατὰ τὰς M. Brown καὶ G. Fol-
wler, «Θεωρεῖται ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐξασφα-
λίζει διὰ τὸν ἀσθενῆ ἀνεσιν καὶ ἀσφάλειαν,
σωματικὴν καὶ ψυχικὴν, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον
αἱ θετικαὶ δυνάμεις τῆς προσωπικότητός
του δύναται γὰρ ἐνεργοποιηθῶν διὰ τὴν
πρόοδον πρὸς τὴν ὠριμότητα καὶ τὴν ὑ-
γείαν»⁷. Ἡ Ἀδελφὴ δίδει τὸν τόνον καὶ
δημιουργεῖ τὰς ἐξῆς εὐνοϊκὰς προϋποθέσεις:
Ὅλον τὸ προσωπικὸν ἐκδηλώνει ἀληθινὸν
ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἀσθενῆ καὶ σέβεται τὴν
προσωπικότητά του, τὰ δικαιώματά του,
τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἀντιλήψεις του. Κα-
τανοεῖ τὸ προσωπικόν, ὅτι ἡ συμπεριφορὰ
τοῦ ἀσθενοῦς ἀποτελεῖ ἔκφρασιν ἢ ἀντανά-
κλασιν τῶν ἀναγκῶν του καὶ τῆς παρούσης
ἀσθενείας του. Τὸν παραδέχεται ὅπως εἶναι
καὶ ὅπως ἐκδηλώνεται καὶ τοῦ ἐνισχύει τὸ

συναίσθημα τῆς ψυχικῆς ἀσφαλείας. Μετα-
βιβάζει εἰς τὸν ἀσθενῆ, ὅτι περιμένει μὲ
πίστιν καὶ αἰσιοδοξίαν τὴν ἀλλαγὴν καὶ τὴν
ἀνάρρωσίν του⁸.

Ἡ χρῆσις νέων φαρμακευτικῶν σκευα-
σμάτων εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ψυχικῶν
νοσημάτων ἔχει ἐπηρεάσει σημαντικῶς
τὴν νοσηλευτικὴν φροντίδα τοῦ ἀρρώστου
εἰς τὸ Ψυχιατρεῖον. Λόγω τῆς ἀποτελεσμα-
τικότητος τῶν νέων αὐτῶν φαρμάκων τὸ
νοσηλευτικὸν προσωπικὸν ἔχει ἀπαλλαγῆ
ἀπὸ πολλὰ προβλήματα κατὰ τὴν ἀντιμε-
τώπισιν τῶν διεγέρσεων καὶ τῆς ἀντικοι-
νωνικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ψυχικῶς πάσχον-
τος, τὰ ὁποῖα παλαιότερον ἐχρειάζοντο πο-
λὸν χρόνον. Βεβαίως οἱ περισσότεροι ψυχία-
τροι συμφωνοῦν, ὅτι τὰ νέα ψυχοφάρμακα
δὲν θεραπεύουν τὴν ψυχικὴν νόσον, οὔτε
λύουν τὰ βασικὰ ψυχολογικὰ προβλήματα
τοῦ ἀσθενοῦς, ἀλλὰ καταπραΰνουν τὴν ἔν-
τασιν καὶ καταστέλλουν τὰ συμπτώματα
τῆς ψυχικῆς νόσου.

Ὁ ψυχικῶς πάσχων, σήμερον, εἶναι πε-
ρισσότερον προσιτός, καὶ ἡ Ἀδελφὴ ἔχει
τὴν εὐκαιρίαν γὰρ χρησιμοποίησιν τὰς ψυ-
χιατρικὰς νοσηλευτικὰς γνώσεις καὶ ἱκα-
νότητάς της, διὰ γὰρ τὸν βοηθήσῃ.

Τὸν ὑποστηρίζει ψυχολογικῶς, κινητο-
ποιεῖ τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ κοινωνικὴν
προσαρμογὴν καὶ συμμετοχὴν καὶ καλλιεργεῖ
τὴν ἱκανότητά του δι' ἐπαφήν καὶ συν-
εργασίαν μὲ ἄλλα πρόσωπα.

Καίτοι ἡ φαρμακευτικὴ θεραπεία ἀντι-
κατέστησεν ἐν πολλοῖς τὰς λεγομένας βιο-

λογικὰς ἢ ἐμπειρικὰς θεραπειὰς, ὅπως εἶναι ἡ ἠλεκτροσπασμοθεραπεία καὶ ἡ ἰνσουλινοθεραπεία, χρησιμοποιοῦνται ἐν τούτοις καὶ αὐταὶ εἰς ὠρισμένας πεοιπτώσεις καὶ ἡ Ἄδελφὴ εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀσφαλῆ καὶ ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν των.

Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ στοργὴ τῆς Ἄδελφῆς, ἡ ἐμπνέουσα ἐμπιστοσύνη καὶ ἀσφάλειαν παρουσία της, ἡ νοσηλευτικὴ της δεξιότης ὡς πρὸς τὴν καλὴν προετοιμασίαν τοῦ ἀσθενοῦς⁹ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεραπειὰς καὶ ἡ προσέγγισις καὶ ἡ παρακολούθησις του ἐκ μέρους της κατὰ καὶ μετὰ τὴν θεραπείαν θεωροῦνται πολλάκις σημαντικώτεροι παράγοντες διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀσθενοῦς παρ' ὅσον αἱ χρησιμοποιούμεναι μέθοδοι.

Ἡ Ἄδελφὴ παίζει σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ παρακίνησιν τοῦ ἀρρώστου νὰ συμμετέχη εἰς τὴν ἐργασιοθε-

ραπείαν, ἢ ὁποία σήμερον περιλαμβάνεται μὲ λίαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὸ πρόγραμμα κάθε καλῶς ὀργανωμένου Ψυχιατρείου. Ἡ Ἄδελφὴ προσπαθεῖ νὰ ἐνεργοποιήσῃ τὸν ἐνδιαφέρον τοῦ ἀρρώστου διὰ δημιουργίαν καὶ ἐργασίαν, διότι πιστεύει, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο δύναται νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν παλαιὰς ἱκανότητος καὶ γνώσεις ἢ δύναται νὰ καλλιεργήσῃ νέας ἱκανότητος, αἱ ὁποῖαι θὰ χρησιμεύουν ὡς βάσις διὰ τὴν κοινωνικὴν του ἀποκατάστασιν.

Ἐπίσης ἡ μικρὰ ἢ μεγάλη δημιουργία, κατόπιν τῆς προσωπικῆς προσπάθειας τοῦ ἀσθενοῦς, χρησιμεύει εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς αὐτοεκτιμῆσεως καὶ αὐτοπεποιθήσεώς του, τὰς ὁποίας ὑπεβάθμισε καὶ συνέστειλεν ἡ ψυχικὴ νόσος.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΨΥΧΙΚΩΣ ΠΑΣΧΟΝΤΟΣ

Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς Ψυχιατρικῆς Νοσηλευτικῆς εἶναι νὰ συμβάλῃ, ὥστε νὰ γίνῃ ὁ ἀρρώστος κοινωνικῶς βιώσιμος ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ψυχοσυναισθηματικῆς ἀναπηρίας του. Ἡ ἐπιτυχὴς ἀποκατάστασις τοῦ ψυχικῶς πάσχοντος εἶναι ἀποτέλεσμα ὁμαδικῆς ἐργασίας τῆς θεραπευτικῆς ὁμάδος καὶ ἄλλων συνεργατῶν. Ἡ Ἄδελφὴ ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην τοῦ συντονισμοῦ ὄλων τῶν προσπαθειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀρρώστου εἰς τὴν οἰκογένειάν του καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὁ σπουδαιότερος παράγων τὸν ὁποῖον ἀντιμετωπίζει ἓνας ἀναρρωννύων ψυχικῶς ἀσθενῆς, προκειμένου νὰ ἀποκατασταθῇ ὡς ἐνεργὸν καὶ χρήσιμον μέλος τῆς κοινωνίας, εἶναι ἡ στάσις, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ οἰκογένειά του, οἱ φίλοι του καὶ ὁ πρῶην ἐργοδότης του τὸν ὑποδέχονται. Ἐὰν ἡ οἰκογένεια θεωρῇ τὸν ἀρρώστον της θάρος, ὄνειδος καὶ παθητικὸν στοιχεῖον, ἡ προσαρμογὴ του εἰς τὴν κοινωνίαν θὰ παρεμποδισθῇ σημαντικῶς, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν, ὅτι θὰ εἶναι τελείως ἀδύνατος.

Ἐὰν τοῦ ἀρνηθοῦν πρόσληψιν εἰς ἐργασίαν, ὅχι δι' ἐμφανῆ ἀνικανότητα, ἀλλὰ ἐκ προκαταλήψεως, λόγῳ τῆς προηγηθείσης

ψυχικῆς νόσου του, αἱ πιθανότητες νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν κοινωνίαν ὡς δημιουργικὸν μέλος εἶναι πολὺ περιορισμένα. Ἐὰν οἱ φίλοι του τὸν ἀποφεύγουν καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἀνεπιθύμητος, ἢ ἐπιστροφή του εἰς τὸ δεκτικὸν περιβάλλον τοῦ Ψυχιατρείου εἶναι σχεδὸν βεβαία.

Ἡ Ἄδελφὴ εἶτε ὡς νοσηλεύτρια ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν οἰκογένειαν, ἐπισκεπτομένη τὸν ἀσθενῆ της, εἶτε ὡς ἐπισκέπτρια, συναντᾷ τὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν οἰκίαν της, εἶναι τὸ κύριον καὶ τὸ πλέον κατάλληλον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον τὴν βοηθεῖ νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ ἀποδεχθῇ τὸ πάσχον μέλος της, ὥστε ἡ μετανοσοκομειακὴ περίοδος νὰ ἀποτελέσῃ δημιουργικὸν μέρος τῆς ὅλης διεργασίας τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἡ οἰκογένεια εἶναι δυνατὸν νὰ φοβῆται νὰ δεχθῇ τὸν ἀσθενῆ εἰς τὴν οἰκίαν της, διότι ἐνθυμεῖται πόσον δύσκολον ἦτο δι' αὐτὴν νὰ χειρισθῇ τὴν νοσηρὰν συμπεριφορὰν του πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς του εἰς τὸ Νοσοκομεῖον. Ἡ Ἄδελφὴ διδάσκει τὴν οἰκογένειαν τί νὰ λέγῃ, πῶς νὰ ἐνεργῇ καὶ τί νὰ ἀποφεύγῃ, ὅταν ἀντιμετωπίζῃ τὸ ψυχικῶς πάσχον ἢ ἀναρρωννύον μέλος της.

Παρέχει εἰς αὐτὴν ἠθικὴν τόνωσιν καὶ

ένισχυσιν, ὡς καὶ εὐκαιρίας διὰ τὰ ἐξωτερικὴν κεύση τὰς ἀνησυχίας τῆς καὶ τὰ συζητήση τὰ πολλαπλᾶ, φανταστικὰ ἢ πραγματικὰ προβλήματα τὰ ὅποια ἐμφανίζει ὁ ἄρρωστος.

Καθὼς ἡ Ἐπισκέπτρια Ἀδελφὴ ἐπισκέπτεται τὴν οἰκογένειαν, δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν προσαρμογὴν, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ ἐξεληθὼν ἐκ τοῦ Ψυχιατρικοῦ ἀσθενῆ καὶ νὰ ἀναφέρῃ τὰς παρατηρήσεις τῆς εἰς τὸν θεράποντα ἰατρὸν ἢ εἰς τὸ Ἰατρεῖον παρακολουθήσεως ἐξωτερικῶν ἀσθενῶν¹⁰. Ἦμπορεῖ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν ἀσθενῆ νὰ λαμβάνῃ τὰ φάρμακά του ἢ νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὴν κλινικὴν, ἐὰν ἐνδείκνυται ἢ παρακολούθησις τῆς ἐπιδράσεως τῶν λαμβανομένων φαρμάκων. Ἐπίσης προσφέρει πολὺτιμον βοήθειαν εἰς τὴν οἰκογένειαν διὰ τὰ

κατανοῆ τὴν βελτίωσιν ἢ τὴν ὑποτροπὴν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁ ἀσθενῆς. Ἐὰν ὁ ἀσθενῆς δυσκολεύεται νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὴν οἰκογένειάν του καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, ἡ Ἀδελφὴ βοηθεῖ καὶ τὸν ἴδιον καὶ τὴν οἰκογένειάν του νὰ λάβουν τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπανεισόδου του εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἐὰν τοῦτο ἐνδείκνυται.

Ἡ νοσηλεύτρια Ἀδελφὴ, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν Ἐπισκέπτριαν Ἀδελφὴν καὶ τὴν Κοινωνικὴν Λειτουργὸν — ὅταν ὑπάρχουν τοιαῦται συνεργάτιδες — φροντίζει καὶ διὰ τὴν ἐνημέρωσιν καὶ τὴν προετοιμασίαν τοῦ ἐργοδότη, προκειμένου νὰ δεχθῇ τὸν ἐξεληθόντα ὑπάλληλόν του εἰς τὴν προτέραν του θέσιν, ὅταν ἀπὸ ἀπόψεως ὑγείας καὶ Ἰατρικῆς γνωμοδοτήσεως, εἶναι πρὸς τοῦτο ἕτοιμος.

ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Μεταξὺ τῶν ἐπιδιώξεων τῆς Ψυχιατρικῆς Νοσηλευτικῆς εἶναι καὶ ἡ συμβολὴ τῆς Ἀδελφῆς εἰς τὴν βοήθειαν τῆς κοινωνίας νὰ κατανοήσῃ τὴν ψυχικὴν ὑγείαν καὶ νόσον, ὥστε νὰ ἀναλάβῃ μεγαλυτέραν εὐθύνην διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ψυχικῆς ὑγείας καὶ διὰ τὴν πρόληψιν καὶ θεραπείαν τῆς ψυχικῆς νόσου.

Ἡ πρόληψις τῆς ψυχικῆς νόσου, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων, διακρίνεται εἰς:

- Τὴν πρόληψιν ἐμφανίσεως τῆς νόσου.
- Τὴν ἔγκαιρον διάγνωσιν καὶ ἔγκαιρον ἔναρξιν θεραπείας καὶ
- τὴν πρόληψιν τῶν ὑποτροπῶν¹¹.

Καίτοι ὁλόκληρον σύμπλεγμα αἰτιολογικῶν παραγόντων συντελεῖ εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς ψυχικῆς νόσου, ἐν τούτοις τονίζεται ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴν σύγχρονον ψυχιατρικὴν, ὅτι τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς, δηλαδή ἡ παιδικὴ ἡλικία, εἶναι ἡ κρισιμωτέρα περίοδος, διότι κατ' αὐτὴν τίθενται τὰ θεμέλια τῆς ψυχικῆς ζωῆς. Τὸ παιδί παρουσιάζει μεγάλην ψυχολογικὴν εὐαισθησίαν καὶ εὐκόλως δύναται νὰ τραυματισθῇ ψυχικῶς ἀπὸ τὴν ἀκατάλληλον συμπεριφορὰν τοῦ περιβάλλοντος καὶ κυρίως τῆς μητέρας. Ὡς ψυχοτραυματικαὶ ἐμπειρίαι τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας περιγράφονται τὸ συναί-

σθημα τῆς ἀνασφαλείας, τοῦ φόβου, τῆς στερήσεως, ὅταν χρονίως παραμένουν ἀνεκπλήρωτοι αἱ βασικαὶ ἀνάγκαι τοῦ παιδιοῦ διὰ τροφήν, διὰ καθαριότητα, διὰ μετακίνησιν, δι' ἀγάπην, διὰ στοργήν, δι' ἀναγνώρισιν τῆς ἀτομικότητος καὶ τῆς προσωπικότητός του. Αἱ ἐμπειρίαι αὗται ἀποτελοῦν εὐένδοτα - τρωτὰ σημεῖα εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ παιδιοῦ, τὰ ὅποια, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐκλυτικῶν ἐπεισοδίων κατὰ τὴν μετέπειτα ζωὴν, συνεργοῦν εἰς τὴν ἐμφάνισιν ψυχικῆς νόσου. Ἐκλυτικὰ ἐπεισόδια θεωροῦνται τὰ δυσάρεστα γεγονότα τῆς ζωῆς, αἱ ψυχικαὶ καταπονήσεις λόγῳ συγκρούσεων καὶ προβλημάτων ἐνδοπροσωπικῶν, οἰκογενειακῶν, ἐπαγγελματικῶν καὶ κοινωνικῶν.

Ἡ Ἀδελφὴ μεταβιδάζει τὰς γνώσεις αὐτὰς εἰς γλῶσσαν ἀπλὴν καὶ καταληπτὴν εἰς τὴν μητέρα καὶ τονίζει πόσον ἡ ψυχοσυναίσθηματικὴ τῆς σχέσις μὲ τὸ παιδί παίζει πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ὁμαλήν ἢ μὴ θεμελίωσιν τῆς ψυχικῆς του ὑγείας καὶ ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός του. Ἡ σχέσις μητρὸς καὶ παιδιοῦ πρέπει νὰ εἶναι σχέσις ἀγάπης καὶ στοργῆς. Ἡ ἀγάπη εἶναι τόσον ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητος ὅσον καὶ ἡ τροφή καὶ αἱ βιταμῖναι. Ἡ Ἀδελφὴ διδάσκει ἀκόμη τὴν μητέρα, ὅτι ἡ σταθερά, ἡ ἀσφα-

λής, ή πλήρης αγάπης και άρμονίας οικογενειακή ζωή είναι ούσιώδης εις τὸ παιδί, διὰ τὴν ἀναπτύξιν ὑγιᾶ στάσιν ἔναντι τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν ἄλλων, ἢ ὁποία στάσις καθιστᾶ δυνατὴν τὴν προσαρμογὴν του εις τὰς πιέσεις τῆς ἐνηλίκου ζωῆς καὶ τὴν βίωσιν μιᾶς ἱκανοποιητικῆς καὶ δημιουργικῆς ζωῆς.

Ἡ Νοσηλευτικὴ τῆς Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς ἀποτελεῖ εὐθύνην κάθε Διπλωματοῦχου Ἀδελφῆς, ὅχι μόνον τῆς εἰδικευθείσης εις τὴν Ψυχιατρικὴν. Εἰς οἷονδήποτε τομέα καὶ ἂν ἐργάζεται ἡ Ἀδελφή, εις Νοσηλευτικὸν Ἰδρυμα παιδῶν ἢ ἐνηλίκων, εις Παιδικὸν Σταθμὸν ἢ εις Σχολεῖον, εις Ἰατροπαιδαγωγικὸν Κέντρον ἢ εις Κέντρον Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς, εις τὴν Βιομηχανικὴν Ὑγιεινὴν ἢ τὴν Δημοσίαν Κοινωνικὴν Ὑγιεινὴν, εὐρίσκειται πάντοτε εις στρατηγικὴν θέσιν καὶ ἔχει ἀνεκτιμήτους εὐκαιρίας διὰ παρατηρήσιν, ἀναγνώρισιν καὶ παραπομπὴν πρὸς ἔγκαιρον διάγνωσιν καὶ θεραπείαν, ἀτόμων μὲ ψυχιατρικὰ προβλήματα καὶ συμπτώματα.

Ἡ Ἀδελφή δύναται νὰ ἀποβῆ ἕνας θετικὸς συντελεστὴς εις τὴν προφύλαξιν, διατήρησιν καὶ προαγωγὴν τῆς ψυχικῆς ὑγείας τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας, ὅταν ἀνανεώσῃ, ἐκσυγχρονίσῃ, αὐξάνῃ καὶ τελειοποιῇ τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας βασικῶς ἀπέκτησε κατὰ τὴν ἐκπαίδευσίν της εις τὴν Σχολὴν Ἀδελφῶν καὶ αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται ἰδιαιτέρως εις:

Τὴν φυσιολογικὴν ψυχολογικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὴν δυναμικὴν τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς.

Τὴν Ψυχοπαθολογίαν.

Τὴν δυναμικὴν τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἀτόμων ἐντὸς μιᾶς ομάδος.

Τὴν δυναμικὴν τῶν σχέσεων ἐντὸς τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

Τὴν Τέχνην τῆς κατευθυνομένης ἐπικοινωνίας.

Πρὸ πάντων ὅμως, ἡ Ἀδελφή ἐπιτυχάνει εις τὴν ἀποστολὴν της αὐτὴν, ὅταν καλλιεργῇ καὶ χρησιμοποιοῖ τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἐπιστημῶν, τὴν ἀγάπην. Ἡ ἀγάπη τῆς Ἀδελφῆς ἢ ὁ-

ποία συμμερίζεται, συμπονεῖ, συμπάσχει καὶ συντρέχει, εἶναι ἡ ἀλάθητος ἐνδειξις τῆς μορφωμένης καὶ εὐφυοῦς καρδίας της, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ μόρφωσις τῆς διανοίας ἀδυνατεῖ νὰ παραγάγῃ ἔργα ἀνωτέρας ἀξίας καὶ σπουδαιότητος, ὅπως εἶναι ἡ συμβολὴ εις τὴν ψυχικὴν ὑγείαν τῶν ἀνθρώπων.

Καθ' ὃν χρόνον λειτουργοῦν ἐντὸς τῆς κοινωνίας τόσα κέντρα ψυχικῆς ὑγιεινῆς καὶ τόσα θεραπευτήρια ψυχικῶν νοσημάτων καὶ καθ' ὃν χρόνον γίνονται τόσαι ραδιοφωνικαὶ ἐκπομπαὶ καὶ ἐκδίδονται τόσα βιβλία καὶ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα μὲ θέματα Ψυχολογίας καὶ Ψυχιατρικῆς, ἡ κοινωνία ἀτυχῶς δὲν ἔχει ἀκόμη ἀποδεχθῆ πλήρως τὸν ψυχικῶς πάσχοντα καὶ πολλάκις τὸν ἀντιμετωπίζει μὲ προκατάληψιν μᾶλλον καὶ ὅχι μὲ θαθεῖαν συναίσθησιν τῶν εὐθυνῶν της. Διὰ τὴν ἀλλάξιν ἢ στάσιν αὐτῆ τῆς κοινωνίας, ἀπαιτεῖται συνεχῆς καὶ δυναμικὴ ἐκπαιδευτικὴ σταυροφορία ἐκ μέρους κάθε Ἰδρύματος καὶ κάθε ὀργανωμένου σώματος, ὅπως εἶναι τὸ σῶμα τῶν διπλωματοῦχων Ἀδελφῶν, τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ὑγείαν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀλλαγὴ τῆς στάσεως τῆς κοινωνίας εἶναι τὸ δυσκολώτερον μέρος τῆς γενικῆς προσπάθειας ἢ ὁποία ἀποβλέπει εις τὴν βοήθειαν τῶν ψυχικῶς ἀσθενῶν. Καὶ θὰ χρειασθῆ ἴσως νὰ παρέλθουν ἀκόμη πολλὰ ἔτη μέχρις ὅτου ἡ κοινωνία ἀσκηθῆ διὰ τὴν βλέψη τὴν ψυχικὴν ἀσθένειαν ὅχι ὡς κοινωνικὴν μάστιγα, ἀλλ' ὡς πρόβλημα ὑγείας, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἐν ἀγάπῃ σοβαρῶς καὶ ὑπευθύνως.

Εἰς τὴν διαστημικὴν ἐποχὴν μας, ὁ τομεὺς τῆς ψυχικῆς Ὑγιεινῆς καὶ τῆς Ψυχιατρικῆς ἀναπτύσσεται μὲ ὀλονὲν αὐξανόμενῃ ταχύτητι, ἀποκτᾶ εὐρυτέρας διαστάσεις καὶ διανοίγει νέους ὁρίζοντας. Στόχος του εἶναι ὁ ἀνθρώπος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος μὲ τὰ προβλήματα τῆς ψυχικῆς του ὑγείας. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν της, ἡ σύγχρονος Ψυχιατρικὴ ἐπιστρατεύει πολλοὺς καὶ διαφόρους κοινωνικοὺς παράγοντας καὶ συνεργάζεται στενῶς μὲ γονεῖς, διδασκάλους, Ἰατροὺς ὄλων τῶν εἰδικότητων, δικαστικούς, Θεολόγους, κληρικούς καὶ ἄλλους ἀξιολόγους ἐργάτας. Ἐν τούτοις, εις κρίσιμους ψυχιατρικὰς περιστάσεις, μεταξὺ

τῶν ἀναφερθέντων παραγόντων, ἡ Ἀδελ-
φή θεωρεῖται ἡ πλέον ἀπαραίτητος καὶ
εὐχρηστος. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐκπαιδευτικῶν,
ἡ Ἀδελφή, ὡς διδάσκαλος τῆς Ψυχικῆς
Ἰγυεινῆς εἶναι καὶ θὰ συνεχίσῃ νὰ εἶναι
ἡ πλέον περιζήτητος καὶ ἡ πλέον ἀγαπητή.

Μάρτιος 1971

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μ. Γερουλάνου: «Ψυχικαὶ Ἐπιδράσεις ὡς Νοσογόνος Παράγων», Ἀθήναι 1944, σελ. 21-22.
2. M. Browh, G. Fowler: «Psychodynamic Nursing», Philadelphia, 1966, p. 80.
3. Αὐτόθι σελ. 76.
4. D. Mereness, Karnosh: «Essentials of Psychiatric Nursing», Saint Louis, 1962, p. 42.
5. Αὐτόθι σελ. 32.
6. John Gorton: «Behavioral Components of Patient Care», New York, 1970, p. 99.
7. M. Browh, G. Fowler, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 293.
8. A. Noyes, W. Camp, M. Sickel: «Psychiatric Nursing», New York, 1964, p. 259-260.
9. M. E. Myers, «Clinical Nursing Implications of orienting Patients to new events occurring in Hospitalization», «Effective Therapeutic Communication in Nursing», Monograph 8, New York. American Nurses' Association, 1964, p. 16.
10. F. M. Evans: «The Role of the Nurse in Community Mental Health». New York, 1968, p. 134.
11. Αὐτόθι, σελ. 82-83.

